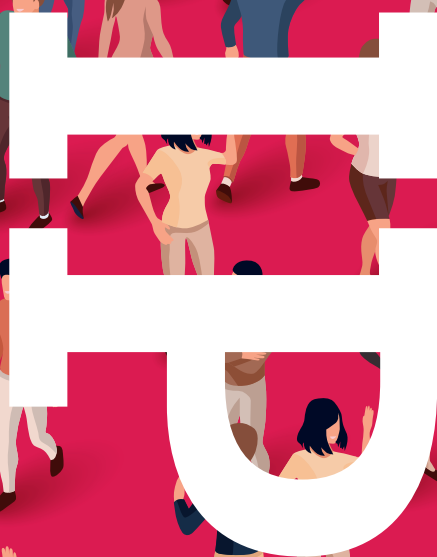

**vakblad voor
informatieprofessionals**

SmartHumanityTV
op 30 november
'Schakel' in voor
informatietrends
en verdieping

IL-taxonomie
Digi leermateriaal
beter vindbaar

**Desinformatie
bij verkiezingen**
'Probleem speelt
nu ook op straat'

Algoritmes m/v
Over datakleur en
genderongelijkheid

2020 | 08

**IP'ERS IN
PUBLIEKE SFEREN:
IMPACT VAN
JE WERK OP
MENS EN
SAMENLEVING**

COLOFON

IP is samen met Informatie-Professional.nl het onafhankelijke platform voor de informatiespecialist van vandaag en morgen. De lezers werken in de informatie-, bibliotheek-, archief- en erfgoedwereld.

ISSN: 1385-5328

IP is een uitgave (24ste jaargang) van Uitgeverij IP
Charlotte van Pallandtlaan 18
2772 TR Voorburg
tel. 06-223 75 75 9
www.informatieprofessional.nl

redactieadres

IP, Charlotte van Pallandtlaan 18,
2772 TR Voorburg,
tel. 06-223 75 75 9,
e-mail redactie@informatie-
professional.nl.

redactie

Marjo Bakker, Maarten Brinkerink,
Wilbert Helmus, Dafne Jansen,
Vincent M.A. Janssen,
Evelien de Jonge, Leen Liefsoens,
Cindy Lammers (hoofdredacteur),
Matthijs van Otegem, Mirjam
Raaphorst, Vincent Robijn,
Eric Sieverts en Daniël de Vette

vormgeving

Eric van den Berg,
egfvdberg@upcmail.nl,
Tom van Staveren,
graphicisland@upcmail.nl.

medewerkers aan dit nummer

Jos Damen, Rob Feenstra,
Suzan Folkerts, Maaike Harbers,
Frank Huysmans, Henriëtte
Joosten, Marja Kingma,
Harrie van der Meer,
Marijn Post

abonnements

Voor abonnementsprijzen
en andere informatie zie
InformatieProfessional.nl.

advertentieverkoop

Voor informatie over adverteren
in blad of op de site:
Rajin Roopram, e-mail
rajin.roopram@kbenp.nl,
tel. 06-15201724.

Het verlenen van toestemming
tot publicatie in dit tijdschrift
strekt zich tevens uit tot het
in enigerlei vorm elektronisch
beschikbaar stellen.

INHOUD

08

Digitaal 'kiezersbedrog'

Met verkiezingen in Amerika maar ook elders staat de schijnwerper extra op ongewenste digitale inmenging en desinformatie richting kiezer. ECP organiseerde er een debat over.

12

IP'ers in publieke sferen

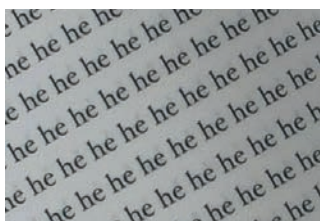
Informatieprofessionals drukken in toenemende een stempel op de manier waarop wij samenleven. Met alle gevolgen voor de publieke sfeer, waarschuwt Henriëtte Joosten.

14

SmartHumanityTV

Het bekende event *Smart Humanity* gaat dit jaar online; de hele dag informatietrends in de vorm van televisieprogramma's. 'Schakel' in op maandag 30 november.

RUBRIEKEN

04

Data in beeld
Bible The

07

IP Lingo
Brokkelbrein

17

Column
Leescapitulatie

26

Juridische Kwesties
Censuur van sociale media?

28

Buitenland
AI at the Library

18

Gekleurde algoritmes

Er is al langere tijd sprake van systematische vooringenomenheid van data en algoritmes en dit versterkt de genderongelijkheid, betoogt Maaik Harbers. 'Er is actie nodig.'

20

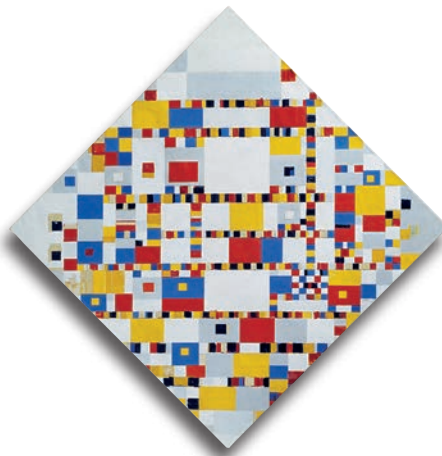
Taxonomie informatievaardigheid

Harrie van der Meer en Marijn Post hebben een taxonomie ontwikkeld waarmee digitaal leermateriaal beter kan worden gezocht en gevonden. Een reconstructie van het proces.

24

GLAM, Wiki en auteursrecht

Nederlandse GLAM-instellingen willen zich graag digitaal openstellen. Wat komt daarbij kijken? Deel 3 in een serie van zes: hoe het auteursrecht zowel nuttig als lastig kan zijn.

BILLIE

In de *Volkskrant* stond een lezersbrief: we moeten stoppen met de demonisering van het algoritme. Want er zijn ook algoritmes die je leven kunnen redden, en die je auto en ook jou – zonder papieren kaart – beter laten rijden. Helemaal waar. Maar helaas kan wit niet zonder zwart, goed niet zonder slecht. Er kleven hoe dan ook nadelen aan deze technische verworvenheid en die moeten we durven bespreken. Het gaat natuurlijk om balans, zoals bij zoveel in het leven. En zinnigheid. Technologie is prachtig als ze mens en samenleving ondersteunt. In het woordduo *Smart Humanity* is dit mooi samengepakt. Maar als het desinformerend en meningondermij-nend wordt is alertheid geboden. Soms duwt ze ook 'offline' naar de achtergrond, zoals bij jongeren die steeds minder boeken lezen. Evengoed geen fijne ontwikkeling.

REDACTIONEEL | Cindy Lammers

Persoonlijk heb ik me verbaasd over het livestreamen van concerten. En dan vooral de reactie dat 'optredens best kunnen vanaf het scherm'. Billie Eilish, 18 jaar en politiek geëngageerd *as hell*, zette met een techniek die extended reality (ER) heet een online show neer als ware kunst. Maar de complete zintuigprikkeling, inclusief plasticbekerbiertje, werd node gemist. Nee, doe Billie maar 'gewoon' live. Maar wellicht kunnen we haar wel weer een boek laten lezen op een of andere social. Wie weet waar dat toe leidt. <

29

Gespot

Adidas' data-schoen

30

Gelezen

Studie- en leesvoer voor IP'ers

32

Verenigingen

Beroepsverenigingsnieuws

34

Lifehacking

Haal alles uit je klembord

35

Favorieten

Suzan Folkerts

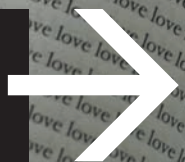
GOD ALS GEGEVEN

Bible The is het eerste boek in een project van Joseph Ernst en Jan van Bruggen van sidelinecollective.com om de inhoud van enkele bijzondere boeken om te zetten in iets objectiefs, kwantificeerbaars en analytisch, kortom, data. Daarvoor schreef Van Bruggen zelf de software, waarmee alle woorden van de 1364 pagina's dikke King James-bijbel in alfabetische volgorde konden worden gezet. Hiermee komt mooi aan het licht welke woorden het vaakst, en welke het minst vaak, in het boek worden gebruikt. En valt er bijvoorbeeld te concluderen dat de bijbel vooral positief is ingestoken – 'good' komt 720 keer voor, 'bad' 18 keer – en dat het nogal mannen-minded is: 8.472 maal 'his' tegenover slechts 3 maal 'hers'. En 'god' is overduidelijk een man: hij wordt 4.440 keer genoemd, de 'goddess' maar 5 keer.

VEN

[illegible]

he he he he he he he he he he he he
he he he he he he he he he he he he
he he he he he he he he he he he he
he he he he he he he he he he he he
he he he he he he he he he he he he
he he he he he he he he he he he he
he he he he he he he he he he he he
he he he he he he he he he he he he
he he he he he he he he he he he he
he he he he he he he he he he he he
he he he he he he he he he he he he
he he he he he he he he he he he he
he he he he he he he he he he he he
he he he he he he he he he he he he
he he he he he he he he he he he he
he he he he he he he he he he he he
he he he he he he he he he he he he
he he he he he he he he he he he he
he he he he he he he he he he he he
he he he he he he he he he he he he
he he he he he he he he he he he he
be Head head head head head head head
head head head head head head head

BIBLE THE

VEEL LOVE EN WITTE MENSEN

Door alle woorden in de bijbel in alfabetische volgorde te zetten 'herschreven' Joseph Ernst en Jan van Bruggen van *sidelinecollective.com* de bijbel. Doel van *Bible The*: insights halen uit 'het boek als dataset'.

Een boek kan van alles met een mens doen, weten de initiatiefnemers: ontroeren, onderwijzen, ogen openen. 'Een boek kan de koers van de geschiedenis compleet wijzigen en een gehele beschaving vormgeven. Maar een boek is ook "gewoon" een verzameling van woorden, geplaatst volgens een literair algoritme dat door de auteur is bedacht. Een algoritme dat mensen een leven lang kunnen bestuderen op zoek naar antwoorden, inspiratie of kennis.'

De makers van *Bible The* zijn met dit algoritme aan de haal gegaan, door boeken te zien als datasets; 'Om te kijken of we er statistische informatie uit kunnen halen die insights opleveren die we op een andere manier wellicht niet kunnen vinden.' Het project onderstreept het belang dat mensen aan woorden hechten, en aan de volgorde van die woorden en hun bete-

kenis. Het doet nadenken, zo is het idee, over de interpretatie van het geschreven woord op eenzelfde manier als een abstract schilderij dat over een bepaald thema doet.

Insights nader bekeken

Een van die insights is dat de bijbel een overwegend positieve toon heeft. Zo komt 'love' 308 keer voor en 'hate' 87, 'happy' 28 keer en 'sad' 11, 'right' 358 maal en 'wrong' slechts 26, en 'life' 451 keer maar nog steeds meer dan 'death' (371). Dit is door te trekken naar bijbelse zaken als 'heaven' (582) en 'hell' (54), en 'blessed' (302) en 'damned' (3). Verder zijn er twee keer zoveel 'givers' als 'takers'.

Daarnaast komt uit de data naar voren dat de bijbel door witte mensen wordt gedomineerd (verhouding 4:1), en door mannen: 'He' komt 10.404 keer voor, 'she' 982, en 'him' 6.659 keer en 'her' 1.994. Het gender-verschil is eveneens zichtbaar in 1.094 'sons' tegenover 252 'daughters', 548 'fathers' tegenover 8 'mothers', en het 7.830 keer gebruik van het woord 'lord' tegenover 4 keer 'lady'.

'Data liegen nooit'

Eind oktober bracht *sidelinecollective.com* een tweede boek uit dat op dezelfde manier alfabetisch is ontleed: *The Constitution of the United States of America*. Het omzetten van deze teksten in data leert ons een wijze les, aldus de makers van *America Constitution of of States the the United*: dat data nooit liegen. 'Dat kunnen ze niet; ze kunnen alleen worden geïnterpreteerd. Dat is het grote verschil tussen data en feiten: feiten kunnen in diskrediet worden gebracht of volledig terzijde worden geschoven, afhankelijk van je sociaal-politieke ideologie of argumenten. Data daarentegen werken voor beide kanten van de politieke kloof.'

Meer over deze projecten vind je op <https://sidelinecollective.com>.

BEELD EN GELUID SLAAT ICONISCH FRAGMENT EK 1988 OP IN DNA

In het kader van de wereldwijde Unesco Audiovisueel Erfgoeddag zette Beeld en Geluid vorige maand een nieuwe stap in audiovisuele archivering. In samenwerking met Twist Bioscience, een innovator in DNA-synthese, bewaart het instituut als eerste Europese archief een iconisch fragment in DNA. Het gaat om de feestelijke beelden van *NOS Sport* na de gewonnen EK-finale van 1988. Deze zijn voor de komende 10.000 jaar veilig opgeslagen in een capsule.

Digitale opslagtechnologie heeft geleid tot ongekende mogelijkheden voor toegang tot en analyse van audiovisuele collecties. Dit digitale archief heeft echter constante zorg nodig. DNA biedt een alternatief voor langdurige, passieve opslag van enorme hoeveelheden digitale informatie, weet Beeld en Geluid. DNA kan vijf bioscoopfilms opslaan op het volume van een korrel zout. Ook biedt het een extreem stabiele opslagmethode voor langer dan 10.000 jaar, en een nieuwe kopie maken gaat eenvoudig door een biologisch proces.

<

>

Rob Feenstra

Projectleider/consultant bij de Universitaire Bibliotheken Leiden; heeft als aandachtsgebieden bibliotheeksystemen en de digitale bibliotheek

Brokkelbrein

Al jaren worden we blootgesteld aan grote hoeveelheden informatie die als een eindeloze serie hagelschoten op ons wordt afgevuurd, en al jaren buitelen de deskundigen over elkaar heen om ons daartegen te waarschuwen. Ze geven ons tips om er beter mee om te gaan. Zet je smartphone eens een dag uit! Lees je mail maar twee keer per dag!

Dat er geen einde komt aan die waarschuwingen bewijst dat we ons er blijkbaar weinig van aantrekken. De Belgische neuropsychiater Theo Compernelle houdt zich al jaren bezig met deze problematiek. Onlangs lanceerde hij het begrip brokkelbrein. Net als veel nieuwe woorden allitereert het lekker en mede daardoor blijft het goed hangen. Dat is maar goed ook, want iemand met een brokkelbrein heeft grote moeite om zich te concentreren. Hij heeft zichzelf aangeleerd om in razend tempo van onderwerp naar onderwerp te gaan en nergens te lang bij stil te staan. Hij kan niet anders.

Het blad *Nouveau* besteedde op de website aandacht aan Compernelles brokkelbreinverhaal. Op het eerste scherm zag ik onder meer bewegende reclames voor bootcamps en spijkerbroeken, een oproep om me te abonneren op het blad en zes verwijzingen naar sociale media. Daartussen stond de titel van het artikel: 'Snel afgeleid? Pak je brokkelbrein aan!'. Het was geen grap.

Toen ik naar beneden scrollde werd het er niet beter op. De sociale buttons bleven met me meegaan, net als de bewegende spijkerbroeken die om onverklaarbare redenen werden omlijst met bliksemflitsen. We passeerden samen nog een paar advertenties en werden tenslotte gewezen op andere artikelen die ook interessant waren. Daarvan is 'Van wc naar persoonlijk wellnesscenter' me bijgebleven. En om het beeld voor u nog iets helderder te maken: het artikel zelf bevatte 358 woorden. Dat is niet veel meer dan deze *IP Lingo*.

Compernelle heeft met brokkelbrein iets moois bedacht, maar we kunnen wel zeggen dat zijn woord niet altijd in vruchtbare aarde valt.

<

BOEKEn DELEN toont collectie Anthon Beeke

Steeds meer informatie is te vinden op het internet, daarvoor doen meer mensen hun boekencollecties rigoureus weg. Dat geldt ook voor bekende creatieve Nederlanders. Hoe kunnen we die persoonlijke boekencollecties, dit stuk cultuur, bewaren en delen? Lidewij Edelkoort, levenspartner van ontwerper Anthon Beeke, wil dat zijn verzameling en liefde voor boeken behouden blijft. Dus organiseert ze samen met Charlotte Grün de tentoonstelling BOE-Ken Delen in het Albert van Abbehuis voor art, science, technology and design in Eindhoven.

in themakamers laten onderdompelen. De rode erotische kaften, de boeken in kartonnen doosjes, de groene illustraties van huis en tuin, en de witte dummies die nog wachten op een doel.

Beeke's boeken vertellen het verhaal over hem als jarenlange verzamelaar van boekwerken die hem inspireerden, ontspannen of voerden.

De boekencollectie blijft tot het einde van het jaar in Eindhoven om daarna langs openbare bibliotheken te trekken. Daar zal de collectie het startpunt zijn voor 'een inspirerend meerjarig programma,

waarbij de boekenkast van een bekend persoon langs verschillende bibliotheken, musea of culturele instellingen in Nederland reist'.

Langs bibliotheken

De bezoeker kan struinen door de speciaal ontworpen kasten en zich

Meer informatie: <https://www.albertvanabbehuis.com/>

<

Trump of Biden? Inmiddels weten we de uitslag, maar op het moment van het webinar *Digitale inmenging in verkiezingen. Probleem zonder oplossing?*, vorige maand, is het nog gissen. ‘We doen een *setting the scene* aan de hand van de presidentsverkiezingen in de VS in 2016’, legt moderator Dennis Broeders, universitair hoofddocent Veiligheid & Technologie aan de Universiteit Leiden, de opzet uit. ‘En we lopen vooruit op die van dit jaar.’ Niet erg, want het thema blijft actueel. En het is niet uitsluitend een Amerikaans verhaal. ‘Zie ook het Brexit-referendum in Groot-Brittannië waar Russische actoren het vuurtje goed hebben opgestookt.’ Dichter bij huis uitte minister van Binnenlandse Zaken Ollongren enkele dagen voor het webinar in

een brief aan de Tweede Kamer haar zorgen over digitale inmenging in de Tweede Kamerverkiezingen. Kortom, *Houston, we have a problem.*

Broeders heeft drie virtuele tafelgasten ter beschikking om het onderwerp aan de hand van enkele vragen eens goed te fileren: Carmen Gonsalves (hoofd Internationaal Cyberbeleid ministerie van Buitenlandse Zaken), Ronald Prins (lid kiesraad & onderzoeksraad voor Veiligheid, medeoprichter FOX-IT en sinds 1 oktober Hunt & Hackett) en Marietje Schaake (international policy director Stanford University & Cyber Peace Institute, voormalig lid Europees Parlement namens D66).

Hoe erg is dit probleem van digitale inmenging nu eigenlijk?

Gonsalves: ‘Het is een groot probleem,

Carmen Gonsalves:

‘Terwijl we eerder nog heel terughoudend waren over regelgeving in het digitale domein, is er nu duidelijk de wens naar meer verplichting en transparantie’

onderdeel van een nog bredere problematiek die zich de laatste jaren steeds meer laat zien: dat actoren die ons niet welgezind zijn alle digitale middelen inzetten om onze maatschappij, democratie, veiligheid en economie op welke manier dan ook te ondermijnen. Dat gebeurt sluipenderwijs. Het een absolute *no go* en iets wat we internationaal moeten verwerpen.’

Prins: ‘Ik denk ook wel dat het een probleem is. Maar er hangt nog een vraag omheen. In onze polariserende omgeving is het veel belangrijker dat we het vertrouwen in de verkiezingen houden. Als mensen een haakje vinden om te twijfelen aan de verkiezingsuitslag is dat niet goed. Dat gebeurt bijvoorbeeld op afstand door Poetin – onrust creëren is zijn doel – maar ook door Trump zelf met zijn

Desinformatie en digitale inmenging in verkiezingen:

‘Absolute no go en iets wat we internationaal moeten verwerpen’

Cindy Lammers
Hoofdredacteur van IP

Digitale inmenging in verkiezingen, desinformatie; hoe groot is dit probleem voor de democratie?

En hoe kunnen we de techreuzen nu echt hun verantwoordelijkheid laten nemen? ECP, Platform voor de InformatieSamenleving verzorgde er samen met het NL IGF (Nederland Internet Governance Forum) een webinar over.